

Ocağımız gur yansın!

Bu gün Od çərşənbəsidir...

Yeganə BAYRAMOVA

Bu gün Novruz çərşənbələrindən ikincisi - Od çərşənbəsi qeyd olunur. Ona xalq arasında "üskü çərşənbə", "üskü gecəsi", "ikinci çərşənbə" və yaxud "addı çərşənbə" də deyilir.

Tədqiqatçılar Od çərşənbəsini qədim zamanların əsas dinlərindən olan və Azərbaycanda yayılan atəspərəstlik dini ilə bağlayırlar. Çünki Avesta kitabında odun müqəddəsliyi və insanların oda olan inamı, sitayışı tarix boyunca özünü güclü şəkildə göstərib.

Oda və Od çərşənbəsinə inam

Od çərşənbəsində od rəmzi mənə daşır. O, yandırır-yaxan, istilik verən məfhum kimi yox, müqəddəs, təmizləyici bir varlıq kimi təsvir edilir. "Suyun yumadığını od təmizlər" ifadəsi də buradan götürülüb. Adətə görə, Od çərşənbəsində bayram tonqalını həyət darvazasının ağzında qalayırlar. Səbəbi isə odur ki, həyətə keçən özünü bərabər ağırlıq, pis niyyəti gətirməsin, hamısı elə alovda yansın, yox olsun.

Mifoloji anamlar hər zaman xalqın şüuraltında yaşayıb. Od çərşənbəsi əsənsən, ağırlıq-uğurluğun məhv olduğu çərşənbə kimi xarakterizə olunur. Hər zaman da o qara qüvvələri məhz odun məhv edə biləcəyinə inanıblar. Od çərşənbəsi həm də, qara qüvvələrin məhvi baxımından vacib ritual sayılıb. "Qara yerdən üstünə qonan görünməzlər var, oda ver, yandır", - deyilir, bu çərşənbədə...

Qədim zamanlarda Od çərşənbəsi

Od qədim Azərbaycan xalqının təfəkkürüncə, işıqlı sabah, xeyir-bərəkət rəmzi olub. Bu çərşənbədə tonqallar daha möhtəşəm yandırılırdı, alovu ruhi təmizlənmə mərhələsinin sonu hesab edirdilər. Qədim dövrlərdə Od çərşənbəsində tonqalı hündür yerdədağ, təpə başında qalayar, bütün el həmin tonqalın başına yığışar, odunlar yenicə alışmağa başlayanda qız-gəlin odun şərəfinə nəğmələr söyləyərmiş.

Qədimdə Od çərşənbəsində başqa bir yaxşı adət də olub: qohum-qonşular yasda olan ailənin həyətində tonqal qalayar, bununla da o ailəni yasdən çıxararmışlar.

Od çərşənbəsinin unudulmuş adətləri

Ayı oynatma - burada ayı simvolik anlamdadır, təbii ki, başqa heyvanlar da ola bilər. Bu, həm Od, həm də qarşdakı digər iki çərşənbədə göstərilən ta-

maşadır. Unudulan tamaşalardan biri də dövəoyunatma oyunudur. Hər iki tamaşada həm ayı, həm də dövə (bu heyvanların dərisini insanlar geyinmiş) yandırılmış tonqalın ətrafına toplaşmış insanları əyləndirirlərmiş.

Açar falı: Çərşənbələrdə ürəyində niyyət tutan şəxs özü ilə açar götürüb evlərinin yanındakı yola çıxır. Yolayrıcı olan yerdə açarı sağ ayağının altına qoyub gözləyir.

Yoldan ötənlərin ilk sözünü eşidib yadında saxlayır və açarı da götürərək geri qaydır. Eşitdiyi söz xoş bir mənə verirsə, yaxşı nəşə haqqındadırsa, həmin adam niyyətinin baş tutaacağına inanır. Burada ki açar isə simvolik olaraq həmin niyyətin açarı deməkdir.

Alma falı: Od çərşənbəsində iki alma seçilir və onlardan birinə nişan qoyulur. Daha sonra həmin nişanı giz-

lədərək niyyət tutur və evdəkilərdən birinə almaldan hansınısa götürməsi deyilir. Həmin adam əgər nişanlanmış almanı götürərsə, bu niyyətin doğrulacağına işarə kimi anlaşılır. Burada istifadə olunan alma mifoloji aləmdə xoşbəxtlik, uğur bəxş edən rəmzi motivin daşıyıcısıdır.

Ümumiyyətlə, Novruz bayramı insana və bəşəriyyətə faydalı olan ən gözəl ünsürləri özündə birləşdirərək, əcdadlarımızın dünya görüşünü, düşüncə tərzini əks etdirir. Novruz və ondan əvvəl keçirilən çərşənbələr Azərbaycan xalqının həyatı, təbiətə, torpağa, zəhmətə məhəbbətinin təzahürüdür.

Xatırladaq ki, martın 7-də Yel (Hava), martın 14-də axırıncı - Torpaq çərşənbəsi qeyd olunacaq. Yaz fəslinin Azərbaycana gəlişi isə martın 21-i Bakı vaxtı ilə saat 01:24:24-ə təsadüf edəcək.

